

Aitaréja Upanišad

(Rg Věda)

český překlad CC-BY-SA: bh. Jan Mareš, 2015

Vzývání (šánti mantra Rg Vědy)

vAG me manasi pratiSThitA mano me vAci pratiSThitam Avir Avir ma edhi. vedasya ma ANI-sthaH zrutaM me mA prAhasIr anenAdhItenAho-rAtrAn sandadhAmy amRtaM vadiSyAmi satyaM vadiSyAmi. tan mAvatu tad vaktAram avatu avatu mAm avatu vaktAram avatu vaktAram. oM zAntiH zAntiH zAntiH.

Óm. Necht' má řeč spočívá v mé mysli. Necht' má mysl spočívá v mé řeči.
Ó Pane vydávající vlastní záři, prosím zjev se mi. Ó myslí a řeči, necht' mi přinesete pochopení Véd. Necht' mě neopustí to, co jsem se naučil. Při tomto studiu spojím dny a noci (tj. nebudu mezi nimi rozlišovat). Budu myslet a mluvit jen to, co je pravda. Necht' mě chráníš. Necht' chráníš mluvčího (učitele) a mě. Necht' chráníš mluvčího. Necht' chráníš mluvčího.

1.1.1

AtmA vA idam eka evAgra AsIn nAnyat kiJcanam iSat sa IkSata lokAn nu sRjA iti.

Na počátku (před stvořením vesmíru) vše spočívalo v Átmě (Brahmanu, Nejvyšším Pánu). Nic jiného odděleného neexistovalo. Pohlédl (na Máju a pomyslel si:) „Stvořím světy.“

1.1.2

sa imAl+ lokAn asRjata. ambho marIcIr maram Apo 'do 'mbhaH pareNa divaM dyauH pratiSThAntarikSaM marIcayaH. pRthivI maro yA adhastAt tA ApaH.

Stvořil všechny tyto světy – Ambhah, Maríči, Mara a Ápah. Nad nebesy je Ambhah („voda v horní části vesmíru“, tj. Tapah, Džanah, Mahah a Svarga lóky, tj. vyšší planety), nebesa jsou její oporou. Maríči je mezilehlý prostor (antaríkša, „zářící nebesa“). Země je mara („smrtná“, tj. Martyaloka). Co je pod ní, je ápah („voda ve spodní části vesmíru“, tj. sedm nižších planet – Atala, Vitala, Sutala, Talátala, Rasátala, Mahátala a Patála)

1.1.3

sa IkSateme nu lokA loka-pAlAn nu sRjA iti. so 'dbhya eva puruSaM samuddhRtyAmUrcchayat.

Poté, co pohlédl na světy, rozhodl se: „Stvořím jejich ochránce“. Z vody (vzal hrst hlíny a) stvořil podobu (Hiranmaji) Puruši.

1.1.4

tam abhyatapat tasyAbhitaptasya mukhaM nirabhidyata yathANDam. mukhAd vAg vAco 'gnir nAsike nirabhidyetAM nAsikAbhyAM prANaH prANAd vAyur akSiNI nirabhidyetAm akSibhyAM cakSuz cakSuSa karNau nirabhidyetAM karNAbhyAM zrotraM zrotrAd dizas tvaG nirabhidyata tvaco lomAni lomabhya oSadhi-vanaspatayo hRdayaM nirabhidyata hRdayAn mano manasaz candramA nAbhir nirabhidyata nAbhyA apAno 'pAnAn mRtyuH zizNam nirabhidyata zizNAd reto retasa ApaH.

Pán nad ním přemýšlel a zatím se z Puruši jako z vejce (při líhnutí) projevila ústa. Z úst vzešla řeč a z řeči její vládnoucí božstvo, Agni. Pak se oddělily dvě nosní dírký, ze kterých vzešel dech (prána) a z něj jeho vládnoucí božstvo, Váju. Pak se oddělily dvě oči, z nich zrak a z něj jeho vládnoucí božstvo, Slunce. Pak se oddělily dvě uši, z nich sluch a z něj jeho vládnoucí božstvo, světové strany. Oddělila se kůže, z ní chlupy a z nich jejich vládnoucí božstvo, byliny a stromy. Oddělilo se srdce, z něho mysl a z ní její vládnoucí božstvo, Měsíc. Oddělil se pupek, z něho výdech (apána) a z něj jeho vládnoucí božstvo, smrt (Varuna). Oddělil se genitál, z něho semeno a z něj jeho vládnoucí božstvo, vody.

1.2.1

tA etA devatAH sRSTA asmin mahaty arNave prApataMs tam azanA-pipAsAbhyAM anvavArjat tA enam abruvann AyatanaM naH prajAnIhi yasmin pratiSThitA annam adAmeti.

Tato Pánem stvořená vládnoucí božstva spadla do velkého oceánu (rození a umírání). Nyní Pán vystavil Hiranjagarbhu Purušu hladu a žízni. Vládnoucí božstva pak přišla za Pánem a řekla: „Ó stvořiteli, dej nám prosím sídlo, kde můžeme žít a jíst potravu.“

1.2.2

tAbhyo gAm Anayat tA abruvan na vai no 'yam alam iti. tAbhyo 'zvam Anayat tA abruvan na vai no 'yam alam iti.

Pán jim pak přivedl krávu. Oni však řekli, že jim nestačí. Pán jim tedy přivedl koně, ale oni opět řekli, že nestačí.

1.2.3

tAbhyaH puruSam Anayat tA abruvan su-kRtaM bateti puruSo vAva su-kRtam. tA abravId yathAyatanaM pravizateti.

Pán jim pak přivedl lidskou bytost, o které řekli: „Výborně. Tato podoba je správně stvořená.“ Pán jim pak řekl: „Vstupte do toho těla a zaujměte svá místa.“

1.2.4

agnir vAg bhUtvA mukhaM prAvizad vAyuH prANo bhUtvA nAsike prAvizad Adityaz cakSur bhUtvAkSiNI prAvizad dizaH zrotraM bhUtvA karNau prAvizann oSadhi-vanaspatayo lomAni bhUtvA tvaM prAvizamz candramA mano bhUtvA hRdayaM

prAvizan mRtyur apAno bhUtvA nAbhiM prAvizad Apo reto bhUtvA ziznam
prAvizan.

Bůh ohně Agni zastupující řeč vstoupil do úst. Váju, životadárný dech, vstoupil do nosních dírek. Zářící sluneční bůh Súrja zastupující zrak vstoupil do očí. Dík-dévatové, božstva světových stran zastupující sluch, vstoupili do uší. Božstva bylin a stromů zastupující chlupy vstoupila do kůže. Bůh Měsíce Čandra, vládce mysli, vstoupil do srdce. Bůh smrti Jama zastupující výdech vstoupil do pupku. Varuna, bůh vod zastupující semeno, vstoupil do genitálu.

1.2.5

tam azanA-pipAse abrUtAm AvAbhyAm abhiprajAnIhIti. te abravId etAsv eva vAM
devatAsv AbhajAmy etAsu bhAginyau karomIti. tasmAd yasyai kasyai ca devatAyai
havir gRhyate bhAginyAv evAsyAm azanA-pipAse bhavataH.

Hlad a žízeň (v zosobněných podobách) řekli Pánu: „Najdi místo i pro nás.“ Pán řekl: „Budou se o vás dělit tato (výše zmíněná) božstva.“ Proto když kterékoliv božstvo dostane oběť, hlad a žízeň se na něm podílejí.

1.3.1

sa IkSateme nu lokAz ca loka-pAlAz cAnnam ebhyaH sRjA iti.

Pán se rozhlédl (a pomyslel si): „Nyní jsou zde světy a vládnoucí božstva. Stvořím jim potravu.“

1.3.2

so 'po 'bhyatapat tAbhyo 'bhitaptAbhyo mUrtir ajAyata. yA vai sA mUrtir
ayAyatAnnaM vai tat.

Zamyslel se nad vodami a z vod vzešla podoba. Tato podoba stvořená z vod byla vskutku potravou.

1.3.3

tad etat sRSTvA parA gatya jighAMsat tad vAcA jighRkSat tan nAzaknod vAcA
grahItum. sa yad dhainad vAcA grahaiSyad abhivyAhRtya haivAnnam atrapsyat.

Stvořená potrava se pokusila uprchnout. Pokusil se jí zmocnit řečí, ale neuspěl. Kdyby se jí zmocnil řečí, pak by byla osoba uspokojena pouhým vyslovením slova „potrava“.

1.3.4

tat prANenA jighRkSat tan nAcaknot prANena grahItum. sa yad henat prANenA
grahaiSyad abhiprANya haivAnnam atrapsyat.

Pokusil se jí zmocnit dechem, ale neuspěl. Kdyby se jí zmocnil dechem, pak by byla osoba uspokojena pouhým přivoněním k potravě.

1.3.5

tac cakSuSA jighRkSat tan nAzaknoc cakSuSA grahItum. sa yad hainac cakSuSA grahaiSyad dRSTvA haivAnnam atrapsyat.

Pokusil se jí zmocnit zrakem, ale neuspěl. Kdyby se jí zmocnil zrakem, pak by byla osoba uspokojena pouhým pohledem na potravu.

1.3.6

tac chotreNA jighRkSat tan nAzaknoc chotreNa grahItum. sa yad dhainac chotreNA grahaiSyac chrutvA haivAnnam atrapsyat.

Pokusil se jí zmocnit sluchem, ale neuspěl. Kdyby se jí zmocnil sluchem, pak by byla osoba uspokojena pouhým vyslechnutím hovoru o potravě.

1.3.7

tat tvacA jighRkSat tan nAzaknot tvacA grahItum. sa yad dhainat tvacA grahaiSyat spRSTvA haivAnnam atrapsyat.

Pokusil se jí zmocnit kůží, ale neuspěl. Kdyby se jí zmocnil kůží, pak by byla osoba uspokojena pouhým dotekem potravy.

1.3.8

tan manasA jighRkSat tan nAzaknon manasA grahItum. sa yad dhainan manasA grahaiSyad dhyAtvA haivAnnam atrapsyat.

Pokusil se jí zmocnit myslí, ale neuspěl. Kdyby se jí zmocnil myslí, pak by byla osoba uspokojena pouhým pomyšlením na potravu.

1.3.9

tac chiznenA jighRkSat tan nAzaknoc chiznena grahItum. sa yad hainac chiznenA grahaiSyad visRjya haivAnnam atrapsyat.

Pokusil se jí zmocnit genitálem, ale neuspěl. Kdyby se jí zmocnil genitálem, pak by byla osoba uspokojena pouhým vypuštěním (vzdáním se) potravy.

1.3.10

tad apAnenA jighRkSat tad Avayat. saiSo 'nnasya graho yad vAyur annAyur vA esa yad vAyuH.

Pokusil se jí zmocnit apánou (trávicím vzduchem) a uspěl (tj. přijal potravu ústy do žaludku, kde byla strávena pomocí apány). Tato apána je tím, kdo tráví potravu a živí se jí (a tím umožňuje život).

1.3.11

sa IkSata kathaM nv idaM mad Rte syAd iti sa IkSata katareNa prapadyA iti. sa IkSata yadi vAcAbhivyAhRtaM yadi prANenAbhiprANitaM yadi cakSuSA dRSTaM yadi zotreNa zrutaM yadi tvacA spRSTaM yadi manasA dhyAtaM yady apAnenAbhyapAnitaM yadi ziznena visRSTam atha ko 'ham iti.

Pán si pak pomyslel: „Jak by tato bytost mohla žít beze Mě?“ Opět si pomyslel: „Kudy (do ní) vstoupím?“ Znovu si pomyslel: „Pokud řeč mluví, nosní dírky dýchají, oči hledí, uši slyší, kůže cítí, mysl myslí, apána váju zažívá a genitál vypouští, co jsem pak já?“

1.3.12

sa etam eva sImAnaM vidAyairtayA dvArA prApadyata. saiSA vidRtir nAma dvAs tad etan nAndanam. tasya traya AvasathAs trayaH svapnA ayam Avasatho 'yam Avasatho 'yam Avasatha iti.

Pán tedy prorazil konec pěšinky ve vlasech (brahma randhru) a vstoupil těmito dveřmi. Jsou známa jako vidriti (rozštěp) a nandana (místo blaženosti). Pán vstoupil do třech míst, v nichž sídlí během třech fází spánku (bdění, snění a hlubokého spánku).

1.3.13

sa jAto bhUtAny abhivyaikhyat kim ihAnyam vAvadiSad iti. sa etam eva puruSaM brahma tatamam apazyad idam adarzam iti.

Pán se takto projevil v těle bytosti, učinil džívu aktivní a smysly si přirozeně začaly být vědomy svých předmětů. (Džíva pod vlivem falešného ega jednala jako vládce těla a Paramátmá, skutečný vládce těla, ji pozoroval). Některé probuzené džívy prohlašují, že patříly dalšího, nadřazeného purušu – všudypřítomný Brahman (Paramátmu).

1.3.14

tasmAd indro nAmendan-dro ha vai nAma tam idan-draM santam indra ity AcakSate parokSeNa. parokSa-priyA iva hi devAH parokSa-priyA iva hi devAH.

Někteří Ho znají nepřímo a nazývají Jej Indra (ten, který se nachází mimo dosah smyslů – idam drah). Jeho jméno je vskutku Indra, neboť tito dévové (moudří oddaní) Jej skrytě nazývají Indra, jelikož mají takové tajenky rádi.

ity aitareye dvitIyAraNyake caturtho 'dhyAyaH. upaniSatsu prathamo 'dhyAyaH.

Takto končí čtvrtá kapitola Aitareya AraNyaky a první kapitola UpaniSady.

2.1

puruSe ha vA ayam Adito garbho bhavati. yad etad retas tad etat sarvebhyo 'Ggebhyas tejaH-sambhUtAmany evAtmAnaM bibharti tad yadA striyAM siJcaty athainaj janayati tad asya prathamaM janma.

Individuální puruša (džíva) se nejprve rodí v podobě embrya (poté, co opustila svou předchozí situaci s touhami, které si chtěla splnit v tomto světě). Skrze sperma muže, energii získanou ze všech údů, je vpravena do lůna ženy. To je její první zrození.

2.2

tat striyA Atma-bhUyaM gacchati yathA svam aGgaM yathA. tasmAd enAM na hinasti sAsyaitam AtmAnam atra gataM bhAvayati.

Embryo roste v lůně ženy jako její vlastní tělo. Proto jí nepůsobí bolest. Pečlivě vyživuje toto embryo, které obdržela od svého manžela.

2.3

sA bhAvayitrI bhAvayitavyA bhavati taM strI garbhaM bibharti so 'gra eva kumAraM janmano 'gre 'dhibhAvayati sa yat kumAraM janmano 'gre 'dhibhAvayaty AtmAnam eva tad bhAvayaty eSAM lokAnAM santatyA evaM santatA hIme lokAs tad asya dvitIyaM janma.

Manželka, živitelka manželova embrya, musí být přirozeně živena manželem. Nosí dítě v lůně a manžel pečuje o dítě v lůně i po narození. Zatímco otec živí dítě od jeho narození, stará se tak i o vlastní blaho, aby mohlo potomstvo pokračovat. Tak potomstvo pokračuje. To je druhé zrození.

2.4

so 'syAyam AtmA puNyebhyaH karmabhyaH pratidhIyate 'thAsyAyam itara AtmA kRta-kRtyo vayo-gataH praiti sa itaM prayann eva punar jAyate tad asya tRtIyaM janma.

Nyní syn, jehož prototypem je otec, dostane od otce úkol konat obřady samskáry v otcově nepřítomnosti. Poté, co tento (správný) syn dokončil otcovy obřady, otec zestárne, zemře a znovu se zrodí. To je třetí zrození.

2.5

tad uktam RSiNA. garbhe nu sann anveSama vedam ahaM vedAnAM janimAni vizvA. zataM mA pura AyasIr arakSan adhaH zyeno javasA niradIyam iti garbha evaitac chayAno vAmadeva evam uvAca.

O tom řekl velký mudrc: „Zatímco jsem byl uvězněn v matčině lůně, znal jsem dobře všechna svá minulá zrození. Věznily mne stovky železných pevností, ale nyní jsem uletěl rychlostí jestřába.“ Toto prohlásil riši Vámadeva, ještě když ležel v lůně své matky.

2.6

sa evaM vidvAn asmAc charIrAd Urdhva utkramyAmuSmin svarge loke sarvAn
kAmAn AptvAmRtaH samabhavat samabhavat.

Riši Vámadeva si uvědomil svou těžkou situaci a po zániku současného těla vystoupil do
sídla transcendentní blaženosti, kde dosáhl (splnění) všech tužeb.

ity aitareyAraNyake paJcamo 'dhyAyaH. upaniSatsu dvitIyo 'dhyAyaH.

Takto končí pátá kapitola Aitareya AraNyaky a druhá kapitola UpaniSady.

3.1.1

ko 'yam Atmeti vayam upAsmahe? sa AtmA yena vA rUpam pazyati yena vA zabdam
zRNoti yena vA gandhAn Ajighrati yena vA vAcaM vyAkaroti yena vA svAdu
cAsvAdu ca vijAnAti.

Kdo je ta átmá, kterou uctíváme? (Z těchto dvou sídlících v těle) je to ta átmá, díky níž
džíva vidí tvar, slyší zvuk, cítí vůni, mluví slova a poznává sladké a hořké.

3.1.2

yad etad dhRdayaM manaz caitat. saMjJAnam AjJAnaM vijJAnaM prajJAnaM medhA
dRSTir dhRtir matir manISA jUtiH smRtiH saGkalpaH kratur asuH kAmo vaza iti
sarvANy evaitAni prajJAnasya nAmadheyAni bhavanti.

Je to srdce a mysl. Vnímání, vůle (či nevědomost), rozlišování, inteligence, moudrost,
vize, stálost, myšlenka, rozvážnost, žal, paměť, odhodlanost, záměr, životní vzduch, touha
a nadvláda – to vše jsou jména bytosti v těle, jejíž povahou je Pragjána (vědomí).

3.1.3

eSa brahmaiSa indra eSa prajApatir ete sarve devA imAni ca paJca mahA-bhUtAni
pRthivI vAyur AkAza Apo jyotIMSity etAnImAni ca kSudra-mizrANiIva. bljAnItarANi
cetarANi cANDa-jAni ca jAru-jAni ca sveda-jAni codbhij-jAni cAzvA gAvaH puruSA
hastino yat kiJcedaM prANi jaGgamaM ca patatri ca yac ca sthAvaraM sarvaM tat
prajJA-netraM prajJAnE pratiSThitaM prajJA-netro lokaH prajJA pratiSThA
prajJAnaM brahma.

Je Brahmá, Indra, Pradžápati, všichni dévové, (ten, který stvořil) pět živlů – země,
vzduch, éter, voda, oheň, všechny tyto (velké) živé bytosti spolu s malými a těmi, které
jsou s nimi smíchány, semena, bytosti zrozené z vejce, lůna, potu, semene. Je koně, krávy,
lidé, sloni, vše, co dýchá, kráčí, létá nebo je nehybné. To vše je řízeno vědomím
(Pragjánou, Pánem a Jeho šakti) a v něm spočívá. Vědomí je oko a základ světa, Brahman.

3.1.4

sa etena prajJenAtmanAsmAl lokAd utkramyAmuSmin svarge loke sarvAn kAmAn
AptvAmRtaH samabhavat samabhavat. ity om.

Riši Vámadeva poté, co si uvědomil svou povahu jako duchovní bytost, dospěl do transcendentního světa, kde dosáhl splnění všech tužeb a nesmrtelnosti. Óm.

vAG me manasi pratiSThitA mano me vAci pratiSThitam Avir Avir ma edhi. vedasya ma ANI-sthaH zrutaM me mA prAhasIr anenAdhItenAho-rAtrAn sandadhAmy amRtaM vadiSyAmi satyaM vadiSyAmi. tan mAvatu tad vaktAram avatu avatu mAm avatu vaktAram avatu vaktAram. oM zAntiH zAntiH zAntiH.

Óm. Necht' má řeč spočívá v mé mysli. Necht' má mysl spočívá v mé řeči. Ó Pane vydávající vlastní záři, prosím zjev se mi. Ó myslí a řeči, necht' mi přinesete pochopení Véd. Necht' mě neopustí to, co jsem se naučil. Při tomto studiu spojím dny a noci (tj. nebudu mezi nimi rozlišovat). Budu myslet a mluvit jen to, co je pravda. Necht' mě chráníš. Necht' chráníš mluvčího (učitele) a mě. Necht' chráníš mluvčího. Necht' chráníš mluvčího.

ity aitareyAraNyake SaSTho 'dhyAyaH. upaniSatsu tRtIyo 'dhyAyaH.

Takto končí šestá kapitola Aitareya AraNyaky a třetí kapitola UpaniSady.